

TISKOVÁ ZPRÁVA

Brno 25. srpna 2026

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

MAMUTÍ KOSTI Z MORAVY POMÁHAJÍ ŘEŠIT DESÍTKY LET STAROU OTÁZKU

Mamutí kosti z Dolních Věstonic, Milovic a Předmostí pomohly objasnit, jak vznikaly jejich velké koncentrace na archeologických nalezištích. Dlouhá léta zůstávalo otázkou, zda se hromadily přirozeně, nebo v tom hrála významnou roli lidská činnost. Na studii publikované v časopise *Current Biology* se podíleli také vědci z Archeologického ústavu AV ČR, Brno. Do mezinárodního týmu přinesli znalost moravských lokalit a jejich archeologických souvislostí.

Rozsáhlé akumulace mamutích kostí jsou jednou z charakteristických stop života lidí ve střední Evropě v mladém paleolitu. Samotné nálezy kostí však dlouho nedokázaly spolehlivě ukázat, zda jde o místa přirozeného úhynu, druhotně přemístěné pozůstatky, nebo o výsledek opakovaného lovu, zpracování mršin či dalších lidských aktivit. Nová studie spojila archeologickou dokumentaci s analýzou archaické DNA a porovnála nálezy z lidských sídlišť s pozůstatky přirozeně uhynulých zvířat.

Do výzkumu byly zahrnuty tři moravské lokality – Dolní Věstonice I, Milovice I a Předmostí I. Zvláštní význam mají Dolní Věstonice, které patří k nejlépe známým mladopaleolitickým sídlištím v Evropě a jsou po několik generací předmětem výzkumu brněnského Archeologického ústavu. Dlouhodobě vedená dokumentace a péče o archeologické soubory umožnily propojit nově získaná genetická data s konkrétními nálezy. V rámci výzkumu se podařilo lokalitu také znovu otevřít a získat další materiál pro rozsáhlé analýzy, jejichž výsledky se teprve zpracovávají.

„Výsledky této studie ukazují, jak důležité je vracet se ke starším archeologickým souborům s novými metodami. V případě Dolních Věstonic máme k dispozici materiál získávaný a dokumentovaný několika generacemi badatelů. Teprve propojení archeologického kontextu s analýzou archaické DNA nám umožňuje blíže poznat chování lidí i mamutů v době před zhruba 30 tisíci lety,“ říká Martin Novák, vedoucí Centra prehistorické archeologie a výzkumné základny v Dolních Věstonicích z Archeologického ústavu AV ČR, Brno.

Kontakt pro média: **Lucie Peřinová**
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 777 728 098

Pavla Růžičková
Archeologický ústav AV ČR, Brno
ruzickova@arub.cz
+420 723 026 765

Genetika odhalila výrazný rozdíl

Tým analyzoval genomová data 521 mamutů srstnatých z Eurasie a Severní Ameriky, z nichž 448 jedinců bylo sekvenováno nově. Sto mamutů pocházelo z jedenácti velkých akumulací kostí spojených s lidskou činností a datovaných přibližně do období před 30 000 až 20 000 lety. Pro srovnání vědci analyzovali dalších 421 mamutů z míst, kde se jejich pozůstatky nenahromadily v souvislosti s lidskou činností.

Rozdíl mezi oběma skupinami byl výrazný. Mezi mamuty z míst bez souvislosti s lidskou činností převažovali samci – tvořili 66,5 procenta, zatímco samice 33,5 procenta. V akumulacích spojených s lidskými sídlišti byl poměr téměř opačný: 70 procent jedinců tvořily samice a 30 procent samci. Takto odlišné zastoupení pohlaví podle autorů ukazuje, že rozhodující roli při vzniku rozsáhlých akumulací mamutích kostí spojených s pravěkými sídlišti hrála lidská činnost a výběr zvířat, nikoli pouze přírodní procesy.

Genetická data sama nerozliší, zda byl každý mamut uloven, nebo zda lidé využili také přirozeně uhynulá zvířata. Příímý lov mamutů je sice z některých lokalit doložen hroty zbraní v kostech, autoři studie však volí širší formulaci o lidském výběru a využívání zvířat. Převahu samic lze vysvětlovat jejich menší tělesnou velikostí, ale také chováním stád: skupiny samic s mláďaty se mohly krajinou pohybovat pravidelněji a předvídatelněji než samotářští samci.

Staré sbírky přinášejí nové odpovědi

„Rozdílný poměr samců a samic sám o sobě nevysvětluje, jak koncentrace mamutích kostí vznikly. Důležitý je až v kombinaci s archeologickými nálezy a terénní dokumentací. Díky novým metodám se tak můžeme vrátit ke starým sbírkám a hledat v nich odpovědi na otázky, které dříve nebylo možné řešit,“ doplňuje Soňa Herčíková z Archeologického ústavu AV ČR, Brno.

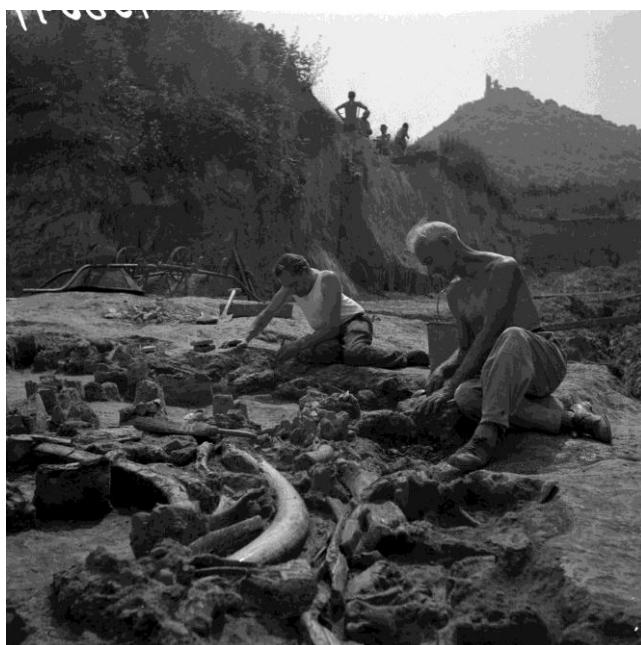
Výzkum vznikl v rámci mezinárodního projektu MAMBA (Exploring Mammoth Bone Accumulations in Central Europe), jehož partnerem je Archeologický ústav AV ČR, Brno. Projekt spojuje archeology, genetiky a další specialisty a zaměřuje se na vznik koncentrací mamutích kostí i jejich význam pro společnosti lovců a sběračů ve střední Evropě. Nová studie zároveň ukazuje, proč jsou dlouhodobá péče o sbírky a přesná dokumentace stejně důležité jako moderní laboratorní metody: bez nich by nebylo možné genetický výsledek správně archeologicky interpretovat.

Odkaz na publikaci: Hannah M. Moots et al.: Paleogenomic sex inference of mammoth remains sheds light on the anthropogenic nature of bone accumulations. *Current Biology* 36 (2026) DOI: [10.1016/j.cub.2026.07.023](https://doi.org/10.1016/j.cub.2026.07.023)

Více informací: **Mgr. Martin Novák, Ph.D.**
Archeologický ústav AV ČR, Brno
novak@arub.cz
+420 737 406 060

Mgr. Pavla Růžicková
Archeologický ústav Akademie věd ČR, Brno, Oddělení vnějších vztahů
ruzickova@arub.cz
+420 723 026 765

Fotogalerie:

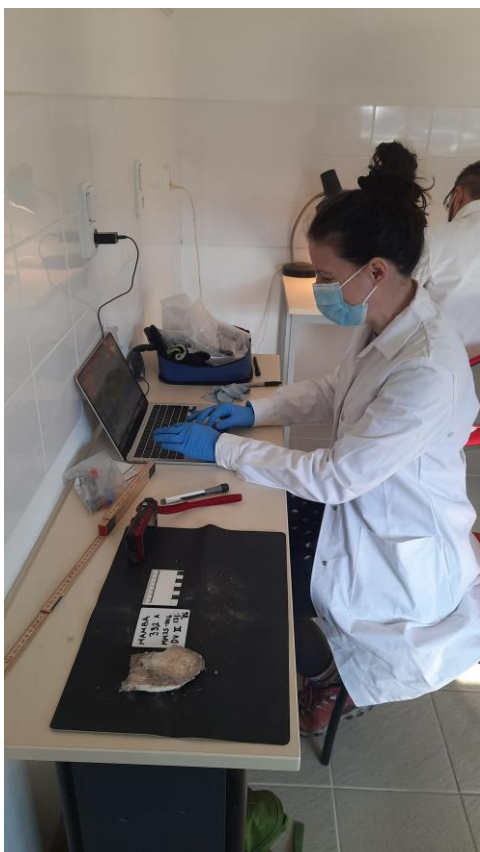
*Výzkum mamutí skládky na lokalitě Dolní Věstonice I v roce 1966.
FOTO: archiv ARÚB*

*Soňa Herčíková při dokumentaci nálezové situace, výzkum Dolní Věstonice I, rok 2023.
FOTO: O. Herčík*

*Martin Novák s právě objeveným artefaktem typickým pro období lovců mamutů, výzkum Dolní Věstonice I, rok 2022.
FOTO: O. Herčík*

*Odebírání vzorků z mamutích kostí a zubů pro analýzy archaické DNA.
FOTO: S. Herčíková*

